

Energiapolitiikan painotukset muuttuvat

TAISTO TURUNEN

1. Energiapolitiikan tuettava taloutta ja ympäristöä

Tehokkaasti ja taloudellisesti toimiva energian tuotanto- ja jakelujärjestelmä on kansantalouden ja kuluttajan etu. Toimiva energiahuolto turvaa osaltaan talouden toiminnan ja sen, että energiaa on saatavissa mahdollisimman edullisesti kaikissa niissä olosuhteissa, joissa kansalaisten hyvinvointi ja elämän laatu sekä talouselämän toiminta sitä vaativat.

Energiahuollon taloudellisuus on nähtävä nykyistä laajemmin: se edellyttää energian tuotannon ja käytön aiheuttamien kokonaiskustannusten, mukaan lukien energiahuollon varmuudesta aiheutuvien kustannusten sekä ympäristökustannusten sisällyttämistä energian hintaan. Toisaalta se edellyttää, ettei energian verotuksella ja hinnoittelulla luoda esteitä teollisuuden kehittymiselle ja sijoittumiselle Suomeen.

Ympäristönäkökohdat asettavatkin tällä hetkellä suurimmat haasteet energiapolitiikalle. On jo nyt arvioitavissa, etteivät äskettäin esitetyssä kansallisessa energiastrategiassa tavoitteiksi asetetut rikkidioksidin, typen oksidien ja hiilidioksidin vähentämistavoitteet toteudu. Tämä olisi vahinko, sillä erityisesti kestävän kehityksen näkökulmasta kovempienkin tavoitteiden asettaminen näyttäisi välttämättömältä.

Ympäristönsuojelu lisää osaltaan energian tuotannon kustannuksia ja nostaa energian kuluttajan energialaskua. Osittain tätä voidaan ja tulee kompensoida siirtymällä nykyistä tehokkaampaan ja joustavampaan kilpailu- ja markkinatalouteen myös energian tuotannossa ja ja-

kelussa. Alalla on edelleen liikaa kilpailun esteitä.

2. Energiansäästöä edistettävä epämieluisillakin toimilla

Energian käyttö tehostui maassamme suotuisasti aina 1980-luvun lopulle asti. Sen jälkeen kehitys ei ole enää vastannut tavoitteita. Käännettä ovat tukeneet osaltaan kulutusorientoitunut yhteiskunnallinen ilmapiiri ja reaalisesti tai jopa nimellisesti laskeneet energian hinnat.

Energian säästömahdollisuuksia on kuitenkin jatkuvasti olemassa. Teknisesti energiaa voitaisiin käyttää kulutuskohteesta riippuen useita kymmeniä prosentteja nykyistä tehokkaammin elintasosta tai palvelujen laadusta tinkimättä. Säästöpotentiaalin hyödyntämistä vaikeuttavat kuitenkin laitekannan ja prosessien hidas uusiutuminen, säästön heikko kannattavuus, rahoitusongelmat, tiedon tai kiinnostuksen puute tai säästävän teknologian keskeneräisyys.

Energiansäästö edesauttaa sekä energiahuollon ympäristörasitteiden vähentämistä että energiahuollon varmuutta- ja taloudellisuutta. Toisin sanoen se on yhdensuuntaista energiastrategian kaikkien tavoitteiden kanssa. Onkin perusteltua vaatia, että säästö nostetaan selvästi nykyistä keskeisempään asemaan energiapolitiikassa.

Näin on tavoitekeskustelussa jo käynytkin, mutta tavoitteiden edellyttämien keinojen sisällystä ja hyväksyttävyydestä vallitsee edelleen

syvä erimielisyys. Strategian mukaisten säästöjen saavuttaminen edellyttää epämiellyttävissäkin koettujen keinojen käyttöä: valtion tuntuvaa panostusta säästön rahoitukseen sekä energian käyttäjiin päin että energiateknologian kehittämiseksi, kulutusta säätelevien normien tiukentamista ja uusien normien käyttöönottoa ja energian kulutuksen tuntuvampaa verottamista.

3. *Energian hinnan ja tariffien tuettava säästämistä*

Energian perushinnat ja hintasuhteet muodostuvat maailmanmarkkinoilla kilpailu- ja markkinaolosuhteiden mukaan. Ne ovat varsinkin pitkällä aikavälillä keskeinen energiahuollon kehitykseen vaikuttava tekijä. Markkinat eivät kuitenkaan ohjaa energiataloutta riittävästi, koska energian hinta ei sisällä kaikkia energian tuotannon ja käytön vaatimia varmuuskustannuksia tai niiden aiheuttamia ympäristökustannuksia. Normeilla voidaan varmuus- tai ympäristökustannuksia siirtää osittain energian hintaan. Missä normiohjaus ei ole tehokasta, yhteiskunnan viesti on annettava taloudellisin ohjaukskeinoin kuten energian verotuksella.

Energiaverotuksen tuntuvalla korotuksella, silloin kun se toteutettaisiin yhdessä muiden teollisuusmaiden kanssa ja näin vältettäisiin kilpailuasemamme huonontaminen, voitaisiin kannustaa kuluttajaa energian säästöön ja edistää energiatalouden välttämätöntä rakennemuutosta. Toimenpiteen tuloksena vaikutettaisiin myös välilliseen energian kulutukseen, koska energiaintensiivisten tuotteiden hinta kohoaisi suhteessa muihin tuotteisiin.

Energiaverotuksessa tulee monen muun reunaehdon lisäksi ottaa huomioon oikeudenmukaisuus, verotuksen tulovaikutukset ja sosiaaliset vaikutukset. Sitä tuleekin kehittää paitsi yhteisrintamassa muiden maiden kanssa niin myös pitkäjänteisesti tuottajien ja kuluttajien kanssa, jotta nämä osaisivat reagoida ratkaisuisaan pitkän aikavälin linjanvetojen mukaisesti.

Energian myyjien tulisi nykyistä voimakkaammin sisäistää energian säästö osaksi lii-

ketoimintaansa. Energian säästöpalvelujen tulisi kuulua itsestäänselvyytenä nykyaikaisen energiayhtiön tuotevalikoimaan. Erityinen yhteiskunnallinen velvoite tähän on niillä energianmyyjillä, joilla on toiminnassaan tukenaan joko alan erikoispiirteistä johtuva luonnollinen monopoli tai määräävä markkina-asema. Sähkön ja kaukolämmön hinnoittelussa tulisi suosia energiansäästöä tukevia tariffirakenteita ja aiheuttamisperiaatteen mukaista kustannusvas-
taavuutta.

Energiansäästö tarvitsee tuekseen myös organisaatoratkaisuja. Eräänä vaihtoehtona säästötietouden levittämiseksi, rahoitus- ja kehitystehtävien hoitamiseksi tulee harkita erityisen energiansäästökeskuksen perustamista. Sen organisoitumisvaihtoehdon ei tarvitse välttämättä olla virasto- tai laitostyyppinen eikä sen toimintaa tulisi edes perustaa lyhytjänteisen budjettitalouden varaan.

4. *Energian säästö ei mitätöi kapasiteettitarpeita*

Määrätietoisilla energiansäästötoimilla voidaan energian kokonaiskulutuksen kasvuvauhtia hidastaa merkittävästi jo lähivuosina siitä huolimatta, että talous kääntyisi selvään nousuun. Sähkön kulutuksen osalta tilanne näyttäisi olevan kuitenkin toinen: voimakkaista säästötoimista huolimatta kulutuksen kasvu näyttäisi jatkuvan seuraavat 10—20 vuotta. Osaltaan kulutuksen kasvua pitävät yllä muun energian käytön tehostamistoimet. Maamme energiatalous näyttää siis yhä edelleen sähkövaltaistuvan muiden maiden malliin.

Sähkön kulutuksen kasvu edellyttää ennemmin tai myöhemmin päätöksiä uudesta sähkön hankintakapasiteetista. Käytöstä poistettavien laitosten tilalle on lisäksi varauduttava rakentamaan korvaavaa kapasiteettia. Kaikkiaan uuden ja korvaavan kapasiteetin tarve saattaa olla 1990-luvun lopulla jopa noin 3 000 MW ja seuraavalla vuosikymmenellä noin 2 000 MW.

Etusijalle on asetettava ympäristöystävälliset, paikalliset tuotantohankkeet, joiden perustana on uusiutuva tai muuten vähäpäästöinen energialähde. Maakaasun varaan sähkön tuo-

tantaa ei kuitenkaan voida nykyistä merkittävämmiin perustaa ennen kuin kaasun hankinnan varmuuskysymys on tyydyttävästi ratkaistu. Kaasun osuuteen vaikuttaa myös sähkön tuonnin osuus. Ne eivät voi yhteensä ylittää paljoakaan nykyistä osuuttaan.

Parin lähivuosisikymmenen aikana näyttäisi mahdolliselta, että kapasiteetin rakentamistarpeesta saataisiin aikaan runsas puolet paikallisista hankkeista ja siitä kapasiteettilisästä, jonka korvaavan kapasiteetin parempi hyötysuhde tarjoaa. Loput tulisi kattaa lauhdevoimalaitoksilla ja sähkön tuonnilla. Energiahuollon varmuussyistä, energian tuotannon ympäristöpäästöjen kurissapitämiseksi ja sitä silmällä pitäen että energian hinnan tulisi tukea pitkällä aikavälillä vientiteollisuutemme kilpailuky-

kyä, olisi pohjakuorman tuotannossa tukeuduttava nykyistä enemmän ydinvoimaan.

5. Energiastrategia ei toteudu itsestään

Taloutta ja ympäristöä tukeva energiastrategia ei toteudu itsestään. Se vaatii määrätietoisia ja pitkäjänteisiä toimenpiteitä toteutuakseen. Viranomaisten, energian tuottajien ja käyttäjien ja niiden edusjärjestöjen tulee sitoutua siihen selvästi voimakkaammin kuin tähän mennessä. Vaikutuksiltaan pelkästään harmittomia tai miellyttäviä energiapoliittisia päätöksiä tuskin on olemassa.